

2003

FOREIGNER

een onmogelijke column

‘Foreigner’ luidt de naam van dit internationale kunstinitiatief in Tbilisi.

Geïndoctrineerd door onze popcultuur, associeerde ik de naam direct met de gelijknamige melodieuze rockband uit de jaren zeventig, die onlangs haar 25-jarig bestaan vierde. Voor ons, jonge adolescenten, stond Foreigner destijds model voor de degeneratie van de beloftes van popmuziek en jongerencultuur. Hun palinggladde wereldhit uit 1977, ‘Cold As Ice’, klinkt nog dagelijks op radiostations als Kink FM of Arrow Classic Rock en in de Verenigde Staten behoort de kaskraker nog altijd tot de toppers in het karaoke-genre. Sinds ‘Cold As Ice’ verkoos ik de marginaliteit van punk, later gevolgd door hiphop, reggae en dancehall. Maar hoe ik me ook focus op de essentie van dit kunstproject, de klanken van Foreigner blijven door mijn hoofd spoken.

Omdat ik nog niks van ‘Foreigner’ heb gezien (ik bezoek Tbilisi eerst in september), kan ik me nauwelijks een voorstelling van de manifestatie maken. Dit is dus een onmogelijke column. Had het project in Tokio plaatsgevonden, dan zou ik vooronderstellen dat het thema van de ‘gaikoku-jin’ - of korter, de ‘gaijin’ – een cruciale rol zou spelen. Immers, in Japan is de positie van de ‘buitenlander’ of ‘buitenstaander’ zowel cultureel als juridisch problematisch, omdat de samenleving ‘binnenlanders’ of ‘binnenstaanders’ als voorwaarde en doel van alle sociale interacties beschouwt.

Van Georgië is me niet veel bekend, al geldt de Georgische samenleving zelf als een smeltkroes van ‘foreigners’. Romeinen, Perzen, Arabieren, Mongolen, Turken en Russen legden in de loop van de wereldgeschiedenis allen een claim op het huidige grondgebied. Om zich als christenen van de moslims te ontdoen, schurkten de Georgiërs graag aan tegen hun grote Russische buur, die ze uiteindelijk inlijfde. In Gori stond het geboortehuis van de schoenmakerszoon Jozef ‘Soso’ Dsjoegasjwilli, verwekt in 1879, die later als Jozef Stalin een glanzende carrière zou maken als opperhoofd van de Sovjet Unie. Stalin was het onderscheid tussen ‘insiders’ en ‘foreigners’ met de paplepel ingegeven. Zijn vader Wassirio behoorde tot de clan van de Makalaken en maakte deel uit van een beruchte roversbende. Stalins moeder behoorde tot de Osseten. Ze werd door Wassirio ontvoerd en vervolgens gedwongen hem te huwen, een courant gebruik in die dagen. En om de idee van de Georgische ‘foreigner’ nog complexer te maken, de Osseten vormden een verzameling van ruim 45 stammen, veelal afkomstig uit het gebied dat we vandaag met Iran aanduiden.

Maar ook deze antropologische gegevens zullen niet bijdragen aan een beter begrip van ‘Foreigner’ en aan het schrijven van een zinvolle column. Laten we alle associaties en toeristische handboekfeitjes vallen, dan resteert louter de wetenschap dat de tentoonstelling het werk is van een internationaal gezelschap van jonge beeldend kunstenaars, die allen aan de Rietveld Academie te Amsterdam hun opleiding voltooiden. Wellicht is ‘Foreigner’ het enige dat hen bindt. Het bemachtigen van een visum voor een verblijf in Georgië blijft een hachelijke onderneming. Ook de

ondersteuning van de Phoenix Foundation, een fonds dat interculturele activiteiten financiert, wijst in deze richting.

Maar hoe zit het dan met de kunst zelf? 'Kunst is wat ons bindt', luidt een veelgehoorde kreet, 'Cultuur is wat ons scheidt'. De kunstenaarspraktijk is een internationaal, of beter, extranationaal fenomeen, dat taal en territorium overschrijdt. De kunstenaar in New Delhi begrijpt de kunstenaar in Gori. Kunst kent geen 'foreigners'. Cultuur is een andere zaak. De nadruk op culturele identiteit en afkomst werkt segregatie in de hand, waardoor 'foreigners' worden geproduceerd. In die optiek is kunst een intercultureel en universeel statement, een nobele levenspraktijk. En kunstenaars vormen dan een moedige avant-garde, die haar creativiteit aanwendt in een cultureel verdeelde wereld. Voor hen is de Toren van Babel geen Babylon, maar een artistieke uitdaging. Maar zij ze daarmee 'foreigners'? Nee, eerder 'aliens', die net als Duke Ellington, Sun Ra, Lee 'scratch' Perry, Dr. Octagon en DJ Spooky een intergalactisch perspectief op cultuur en samenleving openen. In hun vocabulaire en visie op het kunstenaarschap is geen plaats ingeruimd voor begrippen als binnenlander en buitenlander.

'Foreigner'. Ik wacht met spanning af wat er in Tbilisi gaat gebeuren. Gelukkig maakte Funkmaster Flex in 2001 een prachtige hiphopcover van 'Cold As Ice'. Wie had ooit gedacht dat we Foreigner dankbaar zouden zijn?